

ethan frome

Jubiri de altădată

ETHAN FROME

Edith Wharton

ETHAN FROME

Edith Wharton

Copyright © 2012 Editura **ALLFA**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

WHARTON, EDITH

Ethan Frome / Edith Wharton; trad.: Ruxandra

Câmpeanu. – București: ALLFA, 2012

ISBN 978-973-724-442-0

I. Câmpeanu, Ruxandra (trad.)

821.111(73)-31=135.1

Toate drepturile rezervate Editurii **ALLFA**.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată

fără permisiunea scrisă a Editurii **ALLFA**.

Drepturile de distribuție în străinătate aparțin în exclusivitate editurii.

All rights reserved. The distribution of this book outside

Romania, without the written permission of **ALLFA**,

is strictly prohibited.

Copyright © 2012 by **ALLFA**.

Editura **ALLFA**: Bd. Constructorilor nr. 20A, et. 3,

sector 6, cod 060512 – București

Tel.: 021 402 26 00

Fax: 021 402 26 10

Distribuție: Tel.: 021 402 26 30; 021 402 26 33

Comenzi: comenzi@all.ro

www.all.ro

Redactare: Ioana Opaț

Tehnoredactare: Liviu Stoica

Corectură: Martin Zick

Design copertă: Alexandru Novac

edith wharton

Edith Wharton (1862-1937) s-a născut la New York. Autoarea a combinat perspectiva asupra claselor americane privilegiate, din care făcea parte, cu o înclinație naturală spre un stil ironic, adesea incisiv. Romanele și nuvelele sale au un pronunțat caracter social și psihologic. Wharton a fost prietena și confidenta multor intelectuali de marcă ai vremii: Henry

James, Sinclair Lewis, Jean Cocteau, André Gide și președintele Theodore Roosevelt. A întreținut legături strânse cu Franța, unde s-a și stabilit în ultima parte a vieții. Cel mai cunoscut roman al său, *Vârsta inocenței* (*The Age of Innocence*, 1920), a fost distins cu Premiul Pulitzer pentru ficțiune în 1921. A mai scris câteva romane foarte respectate, printre care *Ethan Frome* (1911), și este una dintre cele mai apreciate autoare americane ale tuturor timpurilor.

edith wharton

ethan frome

Traducere din limba engleză de
Ruxandra Câmpeanu

EDITURA ALLFA

Am aflat povestea pe bucăți, de la mulți oameni și, așa cum se întâmplă de obicei în asemenea cazuri, de fiecare dată era alta.

Dacă știți orașelul Starkfield din Massachussetts, atunci cunoașteți și oficiul poștal. Dacă știți oficiul poștal, cu siguranță l-ați văzut pe Ethan Frome mânând până acolo, lăsându-și hăturile să cadă pe murgul lui cu spina scobită și târându-se către colonada albă de-a lungul caldarâmului pietruit; și cu siguranță ați întrebat cine este.

Acolo l-am văzut prima dată acum câțiva ani, iar priveliștea m-a ținut în loc. Chiar și pe atunci era cel mai izbitor personaj din Starkfield, deși din el nu mai rămăsese decât o epavă. Nu atât înălțimea lui impresionantă îl scotea în evidență, căci „cei din partea locului“ erau ușor de recunoscut prin faptul că erau înalți și deșirați, pe lângă stirpea străină, mai îndesată: era vorba de înfățișarea lui nepăsătoare, viguroasă, în ciuda unui șchiopătat care îi împiedica fiecare pas, asemenea smuciturii unui lanț. Chipul lui avea un aer mohorât și inabordabil, iar omul era atât de țeapăn și de încărunțit, încât l-am luat drept un bătrân și am rămas surprins aflând că nu avea mai mult de cincizeci și doi de ani. Mi-a spus-o Harmon Gow, care condusese poștalionul de la Bettsbridge la Starkfield în vremurile dinaintea tramvaiului electric și cunoștea poveștile tuturor familiilor de-a lungul traseului său.

— Arată așa de când cu accidentul; în februarie viitor se împlinesc douăzeci și patru de ani de-atunci, azvârli vorbele Harmon, între episoadele de aducere aminte.

„Accidentul“ – din câte am înțeles din aceeași sursă –, pe lângă faptul că spintecase o rană roșie pe fruntea lui Ethan Frome, îi scurtase și-i încovoiasse atât de mult partea dreaptă a trupului, încât făcea un efort vizibil să parcurgă cei câțiva pași de la brișca lui până la ghișeul oficiului poștal. Obişnuia să vină de la fermă în fiecare zi pe la prânz și, cum eu îmi ridicam corespondența la aceeași oră, treceam adesea pe lângă el pe verandă sau îi stăteam alături în timp ce așteptam mișcărilor mâinii care împărțea scrisori din spatele grilajului. Am băgat de seamă că, deși venea cu atâta punctualitate, rareori primea altceva în afară de câte un exemplar din *The Bettsbridge Eagle*, pe care îl strecura în buzunarul lăbărțat fără să-i arunce vreo privire. Totuși, din când în când, dirigințele de poștă îi înmâna câte un plic adresat doamnei Zenobia sau doamnei Zeena-Frome, de obicei purtând ostentativ, în colțul din stânga sus, adresa vreunui fabricant de medicamente autorizat și denumirea leacului. Vecinul meu vâra în buzunar și aceste documente, fără să le privească, de parcă ar fi fost prea obișnuit cu ele ca să-l mai mire numărul și diversitatea lor, apoi se întorcea să plece, salutându-l tăcut pe dirigințele de poștă cu o mișcare a capului.

Toată lumea din Starkfield îl cunoștea și-l saluta pe măsura înfățișării sale grave; dar firea taciturnă îi era respectată și numai rareori vreunul dintre localnicii mai vârstnici îl reținea ca să-i spună o vorbă. Atunci asculta în liniște, cu ochii albaștri ațintiți asupra chipului interlocutorului, și răspundea cu o voce atât de joasă, încât

nu-i auzeam niciodată cuvintele; apoi se urca țeapăn în brișcă, lua hățurile în mâna stângă și o pornea ușor spre ferma lui.

— A fost un accident destul de grav, nu? Îl întrebai pe Harmon în timp ce mă uitam după silueta tot mai îndepărtată a lui Frome și mă gândeam cât de maiestuos trebuie să fi fost capul lui oacheș și uscățiv, cu claia de păr deschis la culoare, așezat pe umerii lui puternici, înainte de a fi deformați.

— Mai rău de-atâta nu se poate, încuviință sursa mea. Cei mai mulți ar fi dat ortu' popii. Dar cei din neamu' Frome sunt rezistenți. Cre' că Ethan o s-ajungă suta.

— Doamne sfinte! exclamai. În acea clipă, după ce se urcase la locul lui, Ethan Frome se aplecase să verifice dacă legase bine o cutie de lemn – purtând la rândul ei o etichetă de farmacie – pe care o așezase în spatele briștei și îi zării chipul așa cum probabil arăta când se credea singur. Omul *ăla* să atingă suta? Arată de parcă ar fi mort și aruncat în fundul iadului!

Harmon scoase o bucată de tutun din buzunar, tăie o felie și o îndesă într-o parte a gurii.

— Cre'că a rămas în Starkfield prea multe ierni. Cei mai mulți dintre ai deștepți o șterg de-aici.

— Și *el* de ce n-a plecat?

— Trebuia să rămână cineva să aibă grijă de ai lui. Niciodată n-au avut pe nimenea să-i îngrijească în afara de Ethan. Mai întâi taică-său, apoi mamă-sa, p-ormă nevastă-sa.

— Și apoi a avut accidentul?

Harmon chicoti sarcastic.

— Așa-i. Atunci *chiar* c-a trebuit să rămână.

— Înțeleg. Și de-atunci ei au fost nevoiți să aibă grijă de el?

Gânditor, Harmon trecu bucata de tutun dintr-o parte în cealaltă.

— A, cât despre asta, cre'că Ethan a fost mereu ăl de-a avut grijă de alții.

Deși Harmon Gow își depăna povestea atât cât îi îngăduiau mintea și morala, existau niște goluri evidente în spusele omului, iar eu aveam impresia că înțelesul adânc al poveștii se găsea în acele goluri. Dar o frază mi s-a întipărit în minte și a devenit nucleul în jurul căruia am organizat următoarele mele deducții: „Cre'că a rămas în Starkfield prea multe ierni.“

Înainte să-mi vină vremea de a pleca de acolo, am ajuns să înțeleg ce înseamnă asta. Însă eu sosisem în vremurile decadente ale tramvaiului, bicicletei și livrării poștale la țară, când comunicarea între satele de munte răsfirate era lesnicioasă, iar târgurile mai mari din văi, ca Bettsbridge și Shadd's Falls, aveau biblioteci, teatre și cămine Y.M.C.A.¹, unde tinerimea care locuia pe dealuri putea să coboare pentru distracție. Dar când iarna se abătea peste Starkfield, iar satul zăcea sub un strat de zăpadă cernut neîncetat din cerurile spălăcite, am început să înțeleg cum trebuie să fi fost viața – sau mai degrabă contrariul ei – acolo în tinerețea lui Ethan Frome.

Fusesem trimis de angajatorii mei cu treburi legate de centrala energetică cea mare de la Răspântia

¹ *Young Men's Christian Association* – organizație creștină nonprofit, înființată în 1844, al cărei scop original era îmbunătățirea condiției sociale, spirituale și fizice a tinerilor bărbați. (N. red.)

Corbury, iar o grevă prelungită a dulgherilor m-a întârziat cu lucrul atât de mult, încât m-am trezit blocat în Starkfield – cel mai apropiat spațiu locuibil – cea mai mare parte a iernii. La început am spumegat, dar apoi, sub efectul hipnotic al rutinei, am început să descopăr treptat o mulțumire mohorâtă în acel stil de viață. În prima parte a șederii mele m-a izbit contrastul dintre vioiciunea climei și inerția comunității. Zi după zi, după ce ninsorile de decembrie treceau, un cer albastru-aprins revărsa torente de lumină și aer peste peisajul alb, care le răsfrângea cu o strălucire intensă. Ai fi presupus că o asemenea atmosferă stimulează sentimentele și face sângele să curgă mai repede prin vine; dar singura schimbare aparentă era să încetinească și mai mult pulsul leneș al Starkfield-ului. Când mă aflam deja acolo de ceva mai multă vreme și văzusem acea etapă a seninului de cristal, urmată de lungi episoade cu frig fără soare, când furtunile din februarie își ridicau corturile albe în jurul bravului târgușor, iar cavaleria sălbatică a vânturilor de martie șarja pentru a le susține, am început să înțeleg de ce Starkfield-ul supraviețuise asediului de șase luni ca o garnizoană înfometată care capitulează fără să primească milă. În urmă cu douăzeci de ani, mijloacele de rezistență fuseseră cu siguranță mult mai puține, iar inamicul controla aproape toate căile de acces dintre satele asediate. Și, cântărind lucrurile acestea, am simțit forța sinistră a vorbelor lui Harmon: „Cei mai mulți dintre ai deștepți o șterg de-aici.“ Dar dacă așa stăteau lucrurile, cum ar fi putut vreo combinație de obstacole să împiedice plecarea unui om ca Ethan Frome?

În timpul șederii mele la Starkfield, am stat în gazdă la o văduvă între două vârste, cunoscută ca „doamna

Ned Hale“. Tatăl doamnei Hale fusese avocatul satului cu o generație înainte, iar „casa avocatului Varnum“, unde proprietărea mea încă mai locuia împreună cu mama ei, era cel mai impunător conac din sat. Se înălța la unul dintre capetele străzii principale, iar porticul clasic și ferestrele cu geamuri mici dădeau spre turla subțire și albă a bisericii congregaționale, la capătul unei cărări din dale mărginite de molizi norvegieni. Era limpede că averea Varnum era pe ducă, dar cele două femei făceau tot ce le stătea în putință ca să păstreze o demnitate cuviincioasă; mai ales doamna Hale avea un anumit rafinament șters care se potrivea cu locuința ei spălăcită și demodată.

În „cel mai bun salon“, cu tapițeria din păr negru de cal și lemnul de mahon luminate în fiecare săptămână de o bolborositoare lampă cu ulei, am ascultat în fiecare seară o altă versiune, mai nuanțată, a cronicii târgușorului Starkfield. Nu că doamna Hale ar fi simțit sau pretins vreo superioritate socială față de oamenii din jurul ei; doar că o sensibilitate mai ascuțită și o educație întrucâtva superioară creaseră între ea și vecinii săi exact atâta distanță cât era necesar ca să-i poată judeca detașat. Nu se împotriva ideii de a-și pune în practică acea aptitudine, iar eu îmi făcusem mari speranțe să obțin de la ea părțile care lipseau din povestea lui Ethan Frome, sau mai degrabă o cheie care să descifreze felul său de a fi și să pună cap la cap faptele pe care le cunoșteam. Mintea ei era un depozit de anecdote inofensive și orice întrebare despre cunoștințele sale declanșa o avalanșă de amănunte; dar când venea vorba de Ethan Frome, am constatat că era neașteptat de rezervată. Nici urmă de dezaprobare în reținerea ei; pur și simplu intuiam în

ea o împotrivire de neclintit când venea vorba să povestească despre el sau treburile lui. Un „Da, îi știam pe amândoi... a fost îngrozitor...” pronunțat cu voce joasă părea să fie cea mai mare concesie pe care durerea ei o putea face curiozității mele.

Atât de pregnantă era schimbarea din atitudinea femeii, atât de profundă era trista inițiere pe care o sugera, încât, cuprins de unele îndoieli în privința delicateții mele, am deschis subiectul cu gura satului, Harmon Gow; dar, în ciuda eforturilor mele, n-am putut scoate de la el decât un mârâit neînțelegător.

— Ruth Varnum a fost întotdeauna sperioasă ca un iepure; și, dacă mă gândesc bine, ea i-a văzut prima după ce-au fost luați. S-a-ntâmplat chiar mai jos de casa lui avocatului Varnum, unde cotește drumul Corbury, chiar în vremea în care Ruth s-a logodit cu Ned Hale. Tinerii erau prieteni cu toții și-mi închipui că pur și simplu nu poate îndura să vorbească despre tărășenie. A avut și ea destule necazuri.

Toți localnicii din Starkfield, precum cei din comunitățile mai răsărite, avuseseră și ei destule necazuri pentru a deveni indiferenți față de cele ale vecinilor; și, în ciuda faptului că toți recunoșteau că Ethan Frome înfruntase necazuri obișnuite, nimeni nu mi-a dat vreo explicație pentru expresia chipului său, pe care, pe măsură ce stăruiam asupra gândului, nici sărăcia, nici suferința fizică nu i-ar fi putut-o întipări. Chiar și așa, poate că m-aș fi mulțumit cu povestea construită din acele aluzii răzlețe dacă nu m-ar fi intrigat tăcerea doamnei Hale și – ceva mai târziu – întâlnirea pe care pe care am avut-o întâmplător cu el.

La sosirea mea în Starkfield, Denis Eady, înstăritul băcan irlandez, proprietarul unor cai de închiriat, căzu-se la învoială cu mine să mă trimită zilnic la Corbury Flats, de unde trebuia să iau trenul spre Răspântie. Dar spre miezul iernii caii lui Eady se îmbolnăviseră din pricina unei epidemii locale. Boala s-a răspândit și la celelalte grajduri din Starkfield și, pentru o zi sau două, m-am găsit în dificila situație de a face rost de un mijloc de transport. Atunci, Harmon Gow a sugerat că murgul lui Ethan Frome încă se ținea pe picioare și că stăpânul lui ar putea fi dispus să mă conducă.

Auzind propunerea, am căscat ochii.

— Ethan Frome? Dar nici măcar n-am vorbit vreodată cu el. De ce, Doamne iartă-mă, mi-ar sări el în ajutor?

Răspunsul lui Harmon mă surprinse și mai mult:

— Habar n-am de ți-ar da ajutor; dar știu că nu i-ar părea rău să facă un ban.

Mi se spusese că Frome e sărac și că de pe urma fabricii de cherestea și a pogoanelor sterpe ale fermei abia dacă avea cu ce să-și țină gospodăria până se sfârșea iarna; dar nu crezusem că are lipsuri așa de mari cum sugerau vorbele lui Harmon, și îmi exprimai mirarea.

— Păi lucrurile n-au mers prea bine pentru el, zise Harmon. Când un om stă degeaba ca un bolovan vreme de douăzeci de ani și mai bine, văzând lucruri care tre' făcute, îl roade pe dinăuntru și-și pierde hotărârea. Ferma aia a lu' Frome a fost totdeauna stearpă cam ca oala cu lapte după ce trece mâța; și știi cam câți bani face în zilele noastre o moară de apă d-asta veche. Pe vremea când Ethan putea să trudească la amândouă din zori până-n noapte, storcea din ele cât să-i ajungă să

trăiască de bine, de rău; dar ai lui rădeau mai tot chiar și pe vremea aia, iar acu' nu știu cum o scoate la capăt. Mai întâi tac-su a-ncasat o lovitură când era plecat la strânsul fânului, s-a tâmpit și a-nceput să-mpartă bani ca pe Sfintele Scripturi 'nainte să moară; dup-aia mă-sa a luat-o razna și-a dus-o de pe-o zi pe alta ani întregi, slabă ca o mătă; și nevastă-sa, Zeena, a fost totdeauna cea mai pricepută la doftorit din tot ținutul. Boală și be-lele: din astea Ethan și-a primit porția cu vârf și-ndesat, chiar de la primul fel.

În dimineața următoare, când m-am uitat pe fereastră, am văzut murgul cu spinarea scobită printre molizii de pe proprietatea Varnum, iar Ethan Frome, dând la o parte blana de urs roasă, mi-a făcut loc lângă el în sanie. După aceea, timp de o săptămână, m-a condus în fiecare dimineață la Corbury Flats, iar după-amiaza, la întoarcere, mă întâmpina din nou și mă ducea înapoi în Starkfield, prin noaptea înghețată. Drumul dus și întors abia dacă avea vreo cinci kilometri, dar murgul mergea încet și chiar dacă aveam zăpadă solidă sub tălpii saniei, făceam aproape o oră. Ethan Frome mâna în tăcere, ținând lejer hățurile în mâna stângă, iar profilul lui cafeniu, sub vârful ca de coif al căciulii, se reliefa pe fundalul nămeților, asemenea efigiei de bronz a unui erou. Niciodată nu-și întorcea fața spre mine, nici nu răspundea altfel decât monosilabic la întrebările pe care le puneam sau la glumele pe care îndrăzneam să le fac. Părea să se confunde cu peisajul mut și melancolic, o încarnare a suferinței înghețate a locurilor, pe când tot ce era cald și sensibil în el rămânea bine ascuns dincolo de suprafață; dar în tăcerea lui nu era nimic neprietenos. Pur și simplu simțeam că trăia într-o izolare spirituală

prea adâncă pentru a fi străpunsă cu mijloace obișnuite și aveam impresia că singurătatea lui nu era doar consecința necazului personal, oricât de tragic intuiam că ar fi, ci acumulasese pe deasupra, după cum Harmon Gow lăsase să se înțeleagă, răceala profundă a multor ierni petrecute în Starkfield.

Doar o dată sau de două ori s-a șters pentru o clipă distanța dintre noi; și puținul pe care l-am aflat în acest fel mi-a întărit dorința de a ști mai multe. O dată s-a întâlnit să vorbesc despre o sarcină de inginerie pe care o avusesem de îndeplinit în urmă cu un an în Florida și despre diferența dintre peisajul de iarnă din jurul nostru și cel în care mă găsisem cu un an înainte; și, spre surprinderea mea, Frome zise deodată:

— Da, am fost acolo o dată și o bună bucată de vreme dup-aia mi-am putut reaminti iarna peisajul acela. Dar acum amintirea e-ngropată sub zăpezi.

Nu a spus mai mult, iar eu am fost nevoit să ghicesc restul din modulațiile vocii și din felul brusc în care căzuse din nou în muțenie.

Altă dată, suindu-mă în trenul meu, la Flats, am observat că-mi lipsea un volum de popularizare științifică – cred că era despre niște descoperiri recente în biochimie – pe care îl luasem cu mine ca să-l citesc pe drum. Nu m-am mai gândit la el până când am urcat din nou seara în sanie și am văzut cartea în mâna lui Frome.

— Am găsit-o după ce plecaseși, îmi zise.

Băgai cartea în buzunar și ne cufundarăm din nou în tăcerea noastră obișnuită; dar când începurăm să ne târâm în sus, pe lungul povârniș care ducea de la Corbury Flats la marginea satului Starkfield, îmi dădui seama, în lumina amurgului, că-și întorsese chipul spre mine.

— În cartea aia sunt lucruri despre care nu știam o boabă, zise el.

Mă mirară nu atât cuvintele, cât strania undă de ranchiună din vocea lui. Era în mod clar surprins și ușor mâhnit de propria-i ignoranță.

— Te interesează lucrurile de soiul ăsta? îl întrebai.

— Altă dată mă interesau.

— Sunt unul sau două lucruri destul de noi în carte: nu prea au fost mari descoperiri în ultima vreme în domeniul ăsta de cercetare. Așteptai o clipă un răspuns care nu sosi. Apoi adăugai: Dacă dorești să te uiți prin carte, ți-o las cu plăcere.

Ezită și avusei impresia că se simte pe punctul de a ceda unui val de letargie venit pe furiș. Apoi răspunse scurt:

— Mulțumesc, o s-o iau.

Speram că acel incident ar putea înlesni o comunicare mai deschisă între noi. Frome era un om atât de simplu și de direct, încât eram încredințat că la baza curiozității lui față de carte se afla un interes autentic pentru subiectul acesteia. Astfel de gusturi și însușirea unor asemenea cunoștințe la un om ca el adânceau contrastul dintre situația lui exterioară și nevoile lui interioare și speram că ocazia de a da glas celor din urmă ar putea măcar să-i dezlege limba. Dar se pare că ceva din trecutul lui sau din felul în care trăia îl făcea să se închidă prea mult în sine pentru ca vreun impuls obișnuit să-l poată atrage înapoi către semenii lui. La următoarea întâlnire nu făcu nicio referire la carte, iar legătura noastră părea sortită să rămână la fel de negativă și de unilaterală ca și când nu s-ar fi produs nicio breșă în reticența lui.

Frome mă ducea la Flats cam de o săptămână când, într-o dimineață, zării pe fereastră o ninsoare deasă. Înălțimea valurilor albe adunate lângă gardul grădinii și de-a lungul zidului bisericii sugera că furtuna durase cu siguranță toată noaptea și că probabil nămeții erau zdaveni în câmp deschis. Presupuneam că trenul meu o să întârzie; dar trebuia să stau la centrala electrică o oră, două în după-amiaza aceea și hotărâi ca, dacă Frome își făcea apariția, să răzlesc până la Flats și să aștept acolo până îmi sosește trenul. Nu știu însă de ce folosisem condiționalul, pentru că nu mă îndoiesem nicio clipă că Frome va apărea. Nu era genul de om pe care vreun capriciu al naturii să-l întoarcă din treburi; iar la ora convenită sania lui aluneca prin zăpadă făcându-și apariția teatral, din spatele unor perdele tot mai groase de ninsoare.

Începusem să-l cunosc prea bine ca să-mi mai exprim fie mirarea, fie recunoștința pentru faptul că venise la vreme; dar scosei o exclamație de mirare când îl văzui întorcându-și calul în direcția opusă drumului către Corbury.

— Calea ferată e blocată de un tren de marfă înțepenit într-un morman de zăpadă, mai jos de Flats, explică el pe când înaintam încet prin neaua înțepătoare.

— Dar stai puțin, atunci unde mă duci?

— Direct la Răspântie, pe cel mai scurt drum, răspunse el arătând cu biciul spre Dealul Școlii.

— La Răspântie, pe furtuna asta? Dar sunt mai bine de șaisprezece kilometri până acolo!

— Murgul poate s-o facă dacă-i lăsăm răgaz. Spuneai că ai treburi acolo în după-amiaza asta. Mă voi asigura că ajungi acolo.

O spuse atât de liniștit, încât nu putui decât să răspund:

- Îmi faci cel mai mare serviciu cu putință.
- Pentru puțin, veni replica lui.

În dreptul școlii, drumul se bifurca, iar noi ne afundăram pe o alee din stânga, printre crengi de cucută încovoiate în interior, spre trunchi, sub apăsarea zăpezii. Duminica o luam deseori pe drumul acela și știam că acoperișul singuratic care se întrezărea printre crengile goale, aproape de poalele dealului, aparține fabricii de cherestea a lui Frome. Părea destul de lipsită de viață, cu roata în repaus deslușindu-se deasupra pârâului negru, traversat de dungi de spumă alb-gălbui, și cu pâlcul de șoproane încovoiate sub povara lor albă. Frome nici măcar nu-și întoarse capul când trecurăm pe lângă moară și tot în tăcere începurăm să urcăm panta următoare. Cam după un kilometru și jumătate, mergând pe un drum pe care nu călătorisem niciodată, ajunserăm la o livadă de meri hămesiți, chirciți deasupra unei coaste de deal, printre aflorimente de ardezie care străpungeau zăpada, asemenea unor animalele care își împing nasul la suprafață ca să respire. Dincolo de livadă se întindeau câteva câmpuri cu hotarele pierdute sub nămeți; și, deasupra câmpurilor, cuibărită pe fundalul imenselor întinderi albe de pământ și cer, se zărea una dintre acele locuințe de fermier stinghere din New England, care fac peisajul să pară încă și mai pustiu.

— Aia-i casa mea, zise Frome smucindu-și în lături cotul schilodit; și, din pricina scenei apăsătoare și încărcate de suferință, nu știi ce să răspund. Ninsoarea încetase, iar lumina soarelui ne dezvăluia într-o scânteiere apoasă casa de pe panta de deasupra noastră, în

toată jalnica ei urâţenie. Spectrul negru al unei plante agăţătoare cu frunze căzătoare flutura pe verandă, iar pereţii subţiri de lemn, sub vopseaua scorojită, păreau să tremure în vântul iscat odată cu încetarea ninsorii.

— Casa era mai mare pe vremea tatălui meu: a trebuit să dărâm „L”-ul cu ceva timp în urmă, continuă Frome, împiedicând cu o zvâcnire a frâului intenţia evidentă a murgului de a coti prin poarta dărăpănată.

Atunci băgai de seamă că înfăţişarea neobişnuit de păraginită şi de pipernicită a casei era parţial din pricina a ceea ce în New England poartă numele de „L”: acea anexă lungă şi cu acoperiş scund, construită de obicei în unghiuri drepte faţă de corpul principal al casei şi care o uneşte, prin depozite şi prin atelierul de unelte, cu şopronul pentru lemne şi cu staulul vitelor. Fie datorită semnificaţiei sale simbolice, a imaginii pe care o înfăţişează, a unei vieţi în armonie cu pământul şi care cuprinde în ea principalele surse de căldură şi hrană, fie pur şi simplu datorită gândului mângâietor că le permite localnicilor din acel climat aspru să se apuce de treburile de dimineaţă fără să înfrunte vremea, cu siguranţă „L”-ul, mai degrabă decât casa propriu-zisă, pare să fie centrul, adevărata vatră a fermelor din New England. Poate că acest şir de idei, care îmi venise de multe ori în minte în plimbările mele prin Starkfield, mă făcea să sesizez o umbră de melancolie în cuvintele lui Frome şi să văd în locuinţa ciuntită corespondentul trupului său zbârcit.

— Acuma suntem cam izolaţi aici, adăugă el, dar era destul de multă circulaţie înainte să fie adusă calea ferată până la Flats. Îmboldi cu încă o smucitură murgul care zăbovea pe drum; apoi, de parcă simpla vedere a casei l-ar fi determinat să-mi facă prea multe